

A NYULAKAT LELŐVIK, UGYE?

Kelet-Közép-Európa és a Balkán a XX. században is a politika és a gazdaság „kísérleti nyula” volt és jelenleg is az. Mindig valamilyen érdekcsoport próbálta kiterjeszteni rá politikai befolyását, s ezt a gazdasági kapcsolatrendszeren keresztül tudták elmélyíteni.

Természetesen a gazdasági kötődéseknek voltak előnyei és hátrányai is, amit az adott régió e területekhez viszonyított fejlettsége, vagy fejletlensége határozott meg. Gondoljunk csak a '30-as évek közepétől a német érdekvizonyok technikai-technológiai fejlesztő hatásaira a háború végéig, vagy a volt szovjet övezet nagy volumenű termelést igénylő piacaira közepes árumínőséggel, s ennek technikai-technológiai konzerváló hatásaira. (Ez az egyik oka a nagy termékmennyiségre, s közepes vagy gyenge minőségre beállított termelészervezeti gondjainknak.)

Mi várható a következő 10 évben a világgazdaságban, s ez számunkra mit vetíthet elő?

Napjainkban a világpiac három jelentős pénzpiacának (DOLLÁR-MÁRKA-JEN) küzdelme folyik befolyási területek kiterjesztésére és ezzel párhuzamosan a kereskedelmet – termelést korlátozó tényezők felszámolására (GATT tárgyalások).

Ezek főbb meghatározói:

1. Európában: A közöspiac eltörölte a tagállamok közötti kor-

látokat és a Maastrichti Egyezmény 1994. január 1-jétől való életbe léptetésével 1999. december 31-ig megteremtik az egységes külpolitikát, gazdaságpolitikát és pénzügypolitikát (a nemzeti valutákat felváltják az ECU-val). Érdekövezetüket ki kívánják terjeszteni elsősorban az EFTA országok, esetleg a volt szocialista államok irányába.

2. *Amerikában:* November végén írták alá az Észak-Amerikai Kereskedelmi Megállapodás (NAFTA), amely Mexikó-USA-Kanada egységes belső piacának létrehozási feltételeit rögzíti.

3. *Távolkeleten:* A JEN-piac egységesítésére jelentősen előrehaladott törekvések tapasztalhatók a „kis tigrisekkel” és Kínával.

Jelenleg ugyan minden érdekcsoport elsősorban belső gondjaival van elfoglalva, de bizonyos befektetések arra utalnak, hogy a kelet-közép-európai terep mindegyiket érdekli, mert jó megközelítési lehetőséget biztosít egy nagy piacnak, a FÁK országainak. (Nem mindegy, hogy az itt élő 250-300 millió ember mint, fogyasztó, melyik piacot erősíti. Azt tapasztaljuk, hogy minden érdekszféra kísérleti terepnek, „kísérleti nyúlak” tekint bennünket azért, hogy képesek vagyunk-e befogadni, aktualizálni és továbbítani érdekeiket ebben a régióban. A nagy kérdés az, hogy felismerjük-e az ebben

rejlő lehetőségeket, kitörési pontokat és tudunk-e, akarunk-e élni ezekkel a lehetőségekkel – VAN-E MÁS VÁLASZTÁSI LEHETŐSÉGÜNK – úgy, hogy belső működési feltételrendszerünket e faladatnak meg tudjuk-e feleltetni.

Hogyan állunk most?

– A szükséges szerkezetváltás vajúdik, mert pénzforsrásaink szűkösek, a költségvetés a lyukak betömésére szívja el a szabad tőkét, a tőkepiac hiánya miatt a kisbefektetők pénze sem mobilizálható beruházási célra.

– A szerkezetátalakítást a vállalatok, vállalkozások egymás közötti finanszírozása sem tudja forrásbővítéssel segíteni a körbetartozások, csődök, felszámolások miatt.

– A forrásbővítéshez a kereskedelmi bankok sem tudnak pénzeszközt biztosítani, mert pénzellátottságuk hűen tükrözi gazdaságunk általános állapotát.

– A fejlett régiókból történő tőkebeáramlást fékezi a gazdálkodás biztonságát befolyásoló jogrendszer, az állandóan változó szabályzórendszer s az üzleti kultúra elmaradottsága.

– A mély gazdasági recesszió, melynek legfőbb oka a belső kereslet összeomlása (az ágazatok válsága az egymással szemben fellépő keresletet csökkentette le), az ebből következő munkanélküliség és a vele járó fogyasztáscsökkenés.

– A munkaerő mobilitása (szakmai), motiválhatósága,

képzettsége, képessége, stb ... szintén jelentős befektetést igényel az oktatás területén.

Régióink országaiban és természetesen nálunk is, a vállalkozásoknak, az üzleti próbálkozásoknak hihetetlenül széles skálája van jelen, amit a fejlett régiók szakemberei, gazdaságkutatói elismeréssel nyugtáznak s mint életszerű kísérletet elemeznek.

Kérdés azonban, hogy MI, a „kísérleti nyulak” ezt hogyan éljük meg, s ez nekünk mennyi örömet okoz.

A világgazdaság fejlődési irányai hosszabb távon számunkra is lehetőséget biztosítanak, elsősorban az európai régióhoz való csatlakozásra. Ez a régiók versenyében a leendő „Európai Egyesült Államok” és a kelet-közép-európai országok, köztük hazánk érdekében egybeesése miatt reális cél lehet.

A következő néhány év feladata az, hogy felismerjük valós lehetőségeinket és megteremtjük azokat a körülményeket, amelyek biztosíthatják azt, hogy valamelyik gazdasági régióban tevékenyen részt vegyünk.

Megmaradásunk fontos feltétele, hogy ne legyünk laboratóriumi alanyok évtizedekig az érdekszférák ütközési pontjain, mert a „kísérleti nyulakat” lelővik, ugye?! (lehetőleg egymást), vagy legjobb esetben megeszik.

Bebesi István

Töprengések az év végén

Demokrácia van. Most még demokrácia van. És jövőre? Lesz 1994-ben is demokrácia Magyarországon? Gondolta valaki, hogy ezen ezen töprengeni lehet? Hogy ezen ma töprengeni kell?

Nemrég egy kövéleménykutatási kérdőíven szerepelt: „Egyes vélemények szerint Magyarországon fel kellene oszlatni a parlamentet, be kellene tiltani a pártokat. Az Ön véleménye szerint ez „1. nagyon valószínű 2. lehetséges 3. nem lehetetlen 4. teljesen kizárt”.

Nem teljesen szószerinti az idézet. A lényege azonban pontos. Kinek jut eszébe ilyen kérdést fölteni? Kinek jut eszébe a fentiekkel kapcsolatban megkérdezni, hogy ennek nagyon örülne, vagy elutasítaná? (Közte még két szelidebb választási lehetőség innét is, onnét is.) Mit akar megtudni a megbízó? Előzetes igazolásra, vagy utólagosra óhajtja felhasználni a megszondázottak véleményét?

December első hetének végén egyik neves közgazdász-politológus azt elemzi, hogy van-e esélye, és milyen esélye van a következő hónapokban a szükségállapot be-

vezetésének Magyarországon. Egyet lehet, és sajnos kell is egyet értni vele abban, hogy vannak olyan jelenségek a hatalmi körök viselkedésében, amelyek arra utalnak, hogy igényük és szándékuk meglenne a szükségállapot bevezetésére. Még négy évet akarnak (követelnek?). Még nem fejezték be, amit elkezdtek. Más senki sem tudja, csak ők, hogyan kell csinálni.

1990-ben *Németh Miklós, Horn, Békesi* és a többiek is biztosak voltak abban, hogy amit akarnak, az jó, az a nemzet javát szolgálná, Nekik is kellett volna néhány év szándékaik megvalósítására. Ugyanakkor tudomásul vették, hogy a választópolgárok valami mást akarnak, másokban jobban bíznak. A hatalmat tisztességesen adták át.

Vajon az új hatalmasok is lesznek olyan tisztességesek? Azt a maiak is tudják, hogy 1994-ben nem győzhetnek. Ennek ellenére magabiztosak, kioktatók. Béke lesz, vagy szükségállapot? Mit üzen a magabiztosságuk?

Most még demokrácia van. És jövőre? A természetes az lenne, hogy ne kelljen kívánom demokráciát a jövő évre. A természetes az lenne, ha senkinek eszébe sem jutna a kérdést mégcsak feltenni sem. A demokráciának olyan természetesnek kellene lennie, mint a mindennapi kenyérnek. Hát ne hiányozzon a kenyér jövőre senki asztaláról, a demokrácia a közéletből.

Tő